

Kultura těla a pohybu

Kultura

(colere – pěstovat, vzdělávat)...užíváno pro oblast zemědělství (obdělávání přírody pomocí lidských schopností, racionalitou)

V období humanismu colere samostatně..se vzděláváním ducha se posiluje kontrapozice cultura – natura..kultura jako druhá příroda

- kultura x příroda .. viz. dříve (evoluční ontologie)..Jirásek tvrdí, že tato opozice zakládá opozici duše a těla
- kultura jako pokračování, rozvíjení přírody

Civilizace (civilis = občanský)...důraz na pokrok (hodnotnější než přírodní stav)

- různé civilizace (plurál)..různé kulturní formy
- kulturní optimismus.. koexistence kultur
- kulturní pesimismus.. uniformní a konzumní světová kultura

-- kultivace těla skrze prožívání podléhá pojetí kultury těla konkrétního civilizačního okruhu, etnik, skupin (v rámci určitého dějinného období)

-- pohybová kultura je podsystémem (umění, právo, náboženství, jazyk..) systému kultury..jejím obsahem jsou materiální i duchovní prvky

Evolucionismus – s vývojem se kultura stává komplexnější..shodné kulturní vzory v různých nezávislých oblastech (evoluční paralelismus)

Difuzionismus – migrace kulturních podnětů z jednoho či více center

Konfiguracionismus – kultura je charakteristickou konfigurací hodnot, norem, idejí a vzorů chování (kulturní vzor).. kvalitativní autonomie kultur (vždy nová kvalita)

Funkcionalismus - kultura jako funkční dynamický systém kulturních prvků (prvky sloužící zachování celku) – seberegulující se systém uspokojování potřeb prostřednictvím institucí

Funkční strukturalismus – funkcionální vazby a jejich význam pro uchování sociální struktury (kultura je charakteristikou sociálního systému)

Kulturní determinismus rolí – výchova rolí

Akulturace – status (soubor očekávání odpovídající pozici ve společnosti).. vrožený, připsaný, získaný

Strukturalismus – z pozice prvku, kulturního fenoménu ve struktuře vztahů je odvozený jeho význam.. komunikace (směna) významů..empirická fakta převádí na znaky a vztahy (odtud podstatná role symbolů)

Kultura je :

- **Způsob života**
- **Soubor hodnot**
- **Vzory chování**
- **Tvořivá činnost a její produkty**
- **Systém znaků a symbolů**
- **Proces osvojování světa**

Jiráskův text zdůrazňuje především kulturu jako systém znaků a symbolů..jejich interpretace vede ke smyslu (ovšem interpretace i smysl v rámci kultury jako systému..rozumíme a smysl si vytváříme v intencích kulturního okruhu)

Kultura a lidský pohyb

PK je nejen ovlivňována kulturou, ale platí i opačný vztah.. tím jak roste specifická sportovní kultura zintenzivňuje se :

“sportifikace“ kultury – přebírání kulturních vzorů a symbolů ze sportovního života do dalších kulturních subsystémů

-- růst zájmu o sportovní dění při poklesu zdatnosti (diváctví)

-- rozvoj well-being aktivit, atraktivních pohybových programů, volnočasových pohybových aktivit, relaxace, rehabilitace

-- marketing, reklama (včetně zboží které s PK nesouvisí)

-- mimo PK se šíří i sportovní oblečení, hodnoty..fair play, „sportovní typ“ jako charakteristika člověka

--- tím je ovlivňována kulturní preference .. souboru znaků a symbolů umožňující interpretaci smyslu..např. těla

Tělo a tělesnost

Psychofyzický problém.. mind-body problem

- ..tělo není věc...thinkification – tím, že ho tak nahlížíme, ho zastavujeme a umrtvujeme (vliv mechanické fyziky)
- ..věc..těleso – zaujímá určité místo v prostoru a čase (idea prosté lokace).. tím mu odpíráme jemu vlastní poznávání, cítění..každý systém poznává..je v interakcích a vztazích s ostatními systémy (ovšem ne na stejné úrovni jako člověk..ne psychika)
- ..v pravěku, starověku vše oživené (vitalismus..vše je nadáno duší podobné lidské)..ale i animismus (nesmrtelnost duše)

Dvě pojetí těla:

- Řecké – orfismus - pythagorejci – Platón – novoplatonismus – křesťanství (Nový zákon) – člověk má tělo
- Biblické (Starý zákon) – člověk je tělem

Tělo jako součást organismu.. a u člověka psychiky.. je středem vztahování se ke světu, tělo je nositelem zkušeností..mění se jeho struktura a organizace (psychické jevy jako paměť mají za sebou tělesné změny) ...naše poznávání, sociální dovednosti atd. se vyvíjejí na základě senzomotorických aktivit..manipulací s předměty okolí - zvnitřňují se a stávají se zvratnými (myšlenkové operace)

My jsme tělo, organismus, osobnost

--- Podle Jiráska je veškerá tělesná aktivita, tedy i cviky nejen cílem, ale i prostředkem k získání nových zkušeností, nových vztaheností ke světu

Typologie řešení psychofyzického problému:

- Dualismus – dvě samostatné entity, substance..jak spolu komunikují (paralelismus, okasionalismus)
 - Monismus – závislost jednoho principu na druhém (duše na těle)
 - Triadismus – tělo-duše- duch
 - Holismus – ontologická jednota, jen epistemologicky různé zvýznamnění jednotlivých fenoménů:
 - materiálního (tělo)
 - ideálního (duše)
 - individuačního (duch)
 - relačního (sociální zakotvenost – společnost, kultura)
- nejsou substance..celek, identita celého organismu – ovšem otázka hranic organismus – svět (energie, aura..ale i sociální interakce, i interakce na úrovni hmoty)

Role těla v prostředí PK

Holismus v PK – kultivace lidského pohybu není jen pěstováním postavy („bodybuilding-bezduchým opakováním cviků“)?

--- klade se důraz na propojenost tělesného, duševního, duchovního a sociálního (každý pohyb má všechny tyto dimenze)

--- pohybová kultura je kultivací lidské bytosti prostřednictvím pohybu ...“není jen tělesnou kulturou“ (ovšem tělo bylo dříve vymezeno jako osobnost..?..Jirásek má tělesné za tělesové..proti tomu stojí „tělové“)

Důležité je, jak je vnímána hodnota těla konkrétním jedincem i společností (obchodními společnostmi..) (zda má hodnotu samo o sobě, či jen jako instrument) --- to může být příčinou negativních projevů PK (komerční sport)

-- tělu nějak rozumíme, má symbolický význam (estetika, hodnoty, etiketa, role, normy) ..

Kulturní přístup k tělu:

- Dionýský – důraz na tělesné instinkty, tělesnost, živočišná přímota a radost (tělesné a smyslové hodnoty)
 - Apolinský – duchovní vlastnosti a hodnoty – jasnost, světlo, klid, řád, harmonie (ne tělo)..fyzická askeze - odtud vývojem (orfismus – pythagorejci – Platon – novoplatonici – křesťanství) tělo jako hříšné sídlo zla..očištění
- dnes postmoderní kultura – převládá zdůrazňování tělesnosti (médiá..masová společnost)..sobě podobné tělesné pózy a úsměvy bez kontextu..bez zasazení těla do interakcí..bez jeho „rozumu“, paměti (úctě k přirozenosti)..

Přirozenost těla a zdraví

Přirozenost, příroda..(fysis, natura)..význam dle kontextu (x nepřirozeného, kultury a civilizace/ to co nezávisí na svobodné volbě

--- vše co existuje nezávisle na člověku..umělé

přirozenost těla – pravda těla (základní fakt pohybové kultury)..přirozenost (příroda) – to, co dělá věc tím, čím je

-- nahota při Olympijských hrách ve starém Řecku jako kulturní symbol přirozenosti x dnešní pornokultuře – odcizení se vlastnímu tělu (dichotomie duše-tělo..)

-- kosmetika, kosmetické operace..snaha oddálit projevy stáří a přirozený zánik (bez úsilí, promýšlení)..Ale co kloubní náhrady, umělé zuby apod.? (funkční doplnění..snaha přirozenosti dosáhnout..Jirásek)
Podstatné je také to, co se za přirozené společnosti (kulturou) má..co je obvyklé..(společenské normy)

--- pohyb, sport jako cesta k napravení odcizení (podpora vlastní identity..scelení osobnosti)..umožňuje nastolit rovnováhu..adaptaci na kulturně-biologické prostředí (podobně jako psychologie v rovině psychické, sociální)

--- doping – maximalizace výkonu..zásahy potírající přirozenost

--- zdraví jako jedna ze základních hodnot rozvoje osobnosti vyjadřuje tuto rovnováhu..nejen tělesnost i další aspekty pohybové kultury (psychická, duchovní i sociální)

Je obtížné zdraví definovat...normalita – jinakost ..ale chybí kritérium..

- Zdraví jako absence nemoci (negace nemoci..nevypovídá o zdraví)
 - Přítomnost blaha či pohody (chybí kritérium pro takové kvality)
- kulturní podmíněnost..nemoc jako stigma (obezita, HIV)

Zdraví má rovinu tělesnou, psychickou, duchovní, sociální (v angličtině výrazy disease, illness, sickness)

-- zdraví jako autentické prožívání či nalézání životního smyslu.. ?
(paraplegik na vozíku..ale každý vážně nemocný je vystaven smrti..má blíže k autentickému způsobu života?)

Helthismus – posedlost zdravím..(„ono se“..dělá to a to)

--- opakem zdraví je dezintegrace osobnosti (převaha části)...sportovní důraz na tělesnost (odklon od authenticity)..instrumentalizace těla je protikladem ideálu zdraví a neumožňuje plnou seberealizaci autentické lidské existence..?

--- zdraví jako harmonická osobnost – holistický soulad jednotlivých vrstev (kalokagathia)

Pozn. Zdraví jako soulad s umělou kulturou?.. přirozenost

Pohyb

Růst odborného zájmu o pohyb proti úbytku pohybu v každodenním životním způsobu populace (zdatnosti, zdraví)

-- příčina je podle Jiráska v omezení vnímání pohybu na jednorozměrnou, tělesnou podobu...ochuzení o další rozměry způsobuje zanedbávání jeho smyslu..odhalování smyslu lidské existence

-- cílem teoretických výzkumů v rámci kinantropologie je převážně rozvoj praktického výcviku a tréninku k dosahování nejlepších výkonů (nejdokonalejší, nejrychlejší, dosažení největší vzdálenosti)

--- Filosofická kinantropologie se snaží porozumět smyslu lidského bytí, jak se projevuje vykonáváním pohybu samotného (nejen pragmatická rovina zkoumání)

-- proto pohled do historie tématu v rámci filosofie

Pozn. Sport (i jiné pohybové aktivity) nepěstujeme primárně a záměrně pro rozvoj celé naší osobnosti..není to otázka chtění či nechtění harmonického rozvoje, ale vřazenosti těchto potřeby uspokojujících aktivit do kultury a jejího překotného rozvoje..?

Élejská škola (Parmenidés, Zenón)..pohyb není, není jsoucí..je jen jedno bytí..bez pohybu (abstraktní, bez vlastností..tvaru koule) Zenónovy důkazy neexistence pohybu (ale i mnohosti, času)..racionální důkaz pohybu není možný (až s příchodem infinitezimálního počtu)

Hérakleitos..změna a stálost (Na toho, kdo vstoupí do téže řeky, valí se nové a nové vody.) Dynamika protikladů a racionálnost a iracionálnost vývoje (logos..světový řád jako hrající si chlapec, oheň udržující míru protikladů)..nejen změna, „tekutost“ všeho..i řád, struktura, stálost ...logos jako duše světa..naše duše je nižší (mohou být vlhké..ideální je suchá duše..spravedlivá, statečná.. má logos)

Platón..dva světy: bytí, jsoucén..ideje (neměnné, bez pohybu, poznatelné rozumem) a jednotlivin (proměnlivé, nepoznatelné) životní pohyb je způsoben duší (co se stále pohybuje samo sebou je nesmrtelné)..pohyb=život

Aristotelés..pohyb je změna (vznik-zánik, kvantitativní změna—zvětšování-zmenšování, kvantitativní změna—přeměna substance, změna místa)..dnes se má za pohyb převážně změna místa (mechanický pohyb..vliv mechanické fyziky)..duše jako forma těla..

Pohyb není jen ontologickou entitou..ale i sémanticky interpretovanou entitou..nese i epistemologický rozměr (záměr, význam..i emoce)..všechny systémy poznávají – uchopují prostředí (ostatní systémy, události..tak je uskutečňován vývoj i život..pohybová aktivita člověka je nasycena kognitivním uchopováním (myšlením)

-- odmítnutí filosofické kinantropologie vnímat pohyb který je založený na představě tělesně-psychické dichotomie (neuznání redukce pohybu jako jen fyzikálního..bez jeho psychických a sociálních dimenzí)
...holistický přístup

-- pohyb nemůžeme zužovat jen na jeho evidentně patrné formy..týká se celé osobnosti (organismu)..při snaze o odhalování smyslu lidské existence nemůžeme separovat pohyb těla od pohybu lidské existence v jejím sepětí tělesně-duševně-duchovně-sociálního rozměru
...lidský pohyb je neoddělitelný od člověka..je jeho integrální součástí

Podle Jiráska pak můžeme rozeznat:

- Tělesný pohyb – není jen mechanickým přemíst'ováním..také málo viditelný pohyb uvnitř lidského těla (dýchání, cirkulace krve, metabolismus atd.)

...zájmem filosofické kinantropologie jen ty formy, které mají kulturní rozměr

- Psychický pohyb – vyjadřování emocí, kreativita, myšlení apod. je součástí každého lidského pohybu..vnitřní subjektivní podoby pohybu nelze mechanicky převádět na jeho vnější formu (redukce)
- Duchovní pohyb – individuální výkony jako mravní hodnocení, vnímání krásy..je transcendováním každodennosti do spirituálních rovin
- Sociální pohyb – nejenom pohybem skupin, ale představuje také sociální rozměr pohybu jedince (rekordní výkon)

---tělesný pohyb není pohybem těla (jako tělesa)..ale pohybem lidského bytí, pohyb existence

---tematika existenciálního pohybu je širší než v kinantropologické reflexi (např. Patočkovy pohyby: zakořenění, zakotvení; sebezprodlužování, sebeprojekce, práce a boj; pohyb samotné existence, otřes)

Význam a smysl konkrétního pohybu můžeme interpretovat v závislosti na kontextu...neverbální komunikace jako určité sociální signály daného kulturního okruhu

--- komplexnější pohyb jako hry a tanec či běh můžeme interpretovat nejen v rovině sociální symboliky (sportovní hodnota daná společenským srovnáváním)..ale také v rovině sakrální (původní náboženský rituál)